

Aleksandra Zięba

Problem terroryzmu w wybranych państwach Europy Środkowej i Południowej

SŁOWA KLUCZOWE:

*zwalczanie terroryzmu, organizacje terrorystyczne, Hiszpania, Polska,
Republika Czeska, Włochy*

STUDIA I ANALIZY

Wprowadzenie

Państwa Wspólnot Europejskich, przede wszystkim Europy Zachodniej: Republika Federalna Niemiec, Francja, Wielka Brytania, jak i Południowej, w szczególności: Hiszpania, Włochy i Grecja, dotknięte były zarówno terroryzmem wewnętrznym, jak i terroryzmem międzynarodowym. Mając doświadczenie w reagowaniu na incydenty terroru kryminalnego, państwa byłego bloku wschodniego zmagają się od kilkunastu lat z ważnym dylematem: poszukiwania tożsamości swojej polityki antyterrorystycznej (choćby poprzez implementację prawa międzynarodowego, w tym rozwiązań Unii Europejskiej, kryminalizację i penalizację czynów uznanych za terrorystyczne oraz instytucjonalizację centrów koordynujących przepływ informacji między poszczególnymi służbami) a nadmiernym koncentrowaniem się na zagrożeniu.

Z perspektywy bezpieczeństwa narodowego Bułgarii, Polski, Republiki Czeskiej, Rumunii, Węgier, Słowacji, krajów bałtyckich oraz państw Bałkanów Zachodnich zagrożenie terroryzmem nie jest aż tak istotne. Niemniej, zauważalne w ostatnim okresie incydenty powiązane z terroryzmem międzynarodowym i samoradykalizacją osób, mogące generować niebezpieczeństwo, powodują potrzebę redefinicji dotychczasowych rozwiązań oraz intensyfikację współpracy międzynarodowej. Pomocne

zatem stają się narzędzia, mechanizmy i doświadczenia w tym zakresie u „starszych” państw unijnych, które szereg rozwiązań wypracowały w latach 70. XX wieku¹. Ze względu na wielość przedsięwzięć składających się na przeciwdziałanie terroryzmowi, takich jak np.: delegalizacja ugrupowań, aresztowania członków organizacji terrorystycznych, zabezpieczenia obszarów wrażliwych, gromadzenie i wymiana informacji, konfiskata majątku, śledztwo, proces sądowy oraz zapobieganie odrodzeniu się struktur terrorystycznych, w artykule ograniczono się tylko do kilku wybranych elementów złożonej problematyki systemów przeciwdziałania. Państwami, których dotyczy analiza, są państwa reprezentujące Europę Środkową: Polska i Republika Czeska oraz kraje Europy Południowej – Hiszpania oraz Włochy. O wyborze tych państw zdecydowało między innymi militarne zaangażowanie się w globalną kampanię antyterrorystyczną po zamachach 11 września 2001 roku pod przywództwem Stanów Zjednoczonych Ameryki, w tym w misję ISAF w Afganistanie i wojnę w Iraku. Konsekwencją było narażenie własnego bezpieczeństwa, czego doświadczyła Hiszpania (atak w Madrycie w 2004 roku). Państwa będące przedmiotem analizy są sygnatariuszami większości antyterrorystycznych konwencji sektorowych i protokołów dodatkowych Organizacji Narodów Zjednoczonych i Rady Europy oraz aktywnie wdrażają rozwiązania unijne.

Na temat systemów przeciwdziałania terroryzmowi w Europie Zachodniej powstało wiele publikacji, natomiast istnieje niewiele prac porównawczych dotyczących państw Europy Środkowej i Południowej w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego². Mimo wielu różnic pomiędzy tymi państwami, występują poważne, a czasem zaskakujące podobieństwa, dotyczące np. rozwiązań politycznych i kultury politycznej, a w tym kultury bezpieczeństwa. Państwa Europy Południowej (Grecja, Włochy, Portugalia i Hiszpania, Cypr, Malta i stowarzyszona z UE Turcja) są najbliższymi krajami Europy Środkowej ze względu na zakres przemian politycznych i gospodarczych.

Kluczowa w kontekście zjawiska terroryzmu w wybranych państwach będzie odpowiedź na pytanie, w jakim stopniu różna skala incydentów terrorystycznych i okołoterrorystycznych wpływa na kształt systemów przeciwdziałania terroryzmowi w tych krajach. Założeniem wstępnym jest przeświadczenie, że państwa europejskie wykorzystują doświadczenia

¹ Zob. szerzej K. Indecki, *Prawo karne wobec terroryzmu i aktu terrorystycznego*, Łódź 1998.

² Zob. A. Zięba, *Counterterrorism Systems of Spain and Poland: Comparative Studies*, „Przełom Polilogiczny” 2015, nr 3, s. 65–78.

innych państw poprzez przenoszenie rozwiązań, które przyniosły oczekiwane efekty. Często jednak „sukcesy” są polityczną retoryką niekoniecznie skorelowaną z trendami i aktywnością terrorystyczną na danym terenie i popartą długoterminową perspektywą niwelacji zagrożenia. Problemem będzie też dublowanie się kompetencji systemów zarządzania kryzysowego i antyterrorystycznych na poziomie operacyjnym i terenowym (Polska, Włochy).

Zagrożenie terroryzmem w państwach regionu

Według raportu australijskiego Institute for Economics and Peace (IEP) „Global Terrorism Index 2014”, w którym poddano analizie 162 państwa pod kątem zagrożeń terroryzmem międzynarodowym, z państw Unii Europejskiej najbardziej zagrożona w 2013 roku była Wielka Brytania (27 miejsce w rankingu) oraz Grecja (29)³. Autorzy dokumentu średni poziom zagrożenia wytypowali dla Bułgarii, Włoch, Cypru i Hiszpanii (zob. tab. 1). Polska, podobnie jak inne państwa regionu, znajduje się na 124 miejscu. W ocenie zagrożenia poddano analizie (w skali roku) łączną liczbę ataków terrorystycznych, ich ofiar oraz poniesionych strat materialnych. Z krajów stowarzyszonych z Unią Europejską i ubiegających się o członkostwo uwzględniono w poniższej tabeli: Turcję, Albanie, Czarnogórę, Byłą Jugosłowiańską Republikę Macedonii oraz oczekującą na status kandydata Bośnię i Hercegowinę. Wysoka pozycja Turcji w rankingu wiąże się z aktywnością lewicowo-separatystycznej Partii Pracujących Kurdystanu (*Partiya Karkerên Kurdistan – PKK/KONGRA GEL*)⁴, kurdyjsko-sunnickiego Hezbollahu (*Hizbullahî Kurdî – HK*), Al-Kaidy (*Al-Qa’ida – AQ*) i skrajnie lewicowej Rewolucyjno Ludowo-Wyzwoleńczej Partii-Front (*Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi – DHKP-C*)⁵. Ugrupowanie DHKP-C zasłynęło

---

³ *Global Terrorism Index 2014: Measuring and Understanding the Impact of Terrorism*, IEP, Sydney/New York/Oxford 2014, s. 8, http://www.visionofhumanity.org/sites/default/files/Global%20Terrorism%20Index%20Report%202014_0.pdf, 20.11.2014.

⁴ Aktywność PKK utrzymuje się w Europie Zachodniej, ale także i w Europie Południowej. 12 lutego 2013 roku aż 23 osoby zostały zatrzymane w ramach wspólnej akcji francusko-hiszpańskiej pod zarzutem współpracy z tą organizacją, w szczególności w ramach procedury finansowania terroryzmu i prania brudnych pieniędzy – „*Te-Sat 2014*” *Terrorism Situation and Trend Report*, Europol, The Hague 2014, s. 12, <https://www.europol.europa.eu>, 2.01.2015.

⁵ *Lista organizacji terrorystycznych w Turcji publikowana jest przez Turecką Policję Narodową*, http://www.egm.gov.tr/en/pages/terrorist_organizations.aspx, 2.01.2015.

w 2013 roku nie tylko licznymi antyrządowymi i antyamerykańskimi protestami, ale przede wszystkim dokonaniem 20 września atakiem raketowym na Komendę Główną Policji Narodowej w Ankarze⁶.

Tabela 1. Zagrożenie terroryzmem międzynarodowym w wybranych państwach (2013 r.)

Państwa Europy Środkowej			Państwa Europy Południowej*		
Nazwa państwa	Pozycja w indeksie	Skala oddziaływania terroryzmu międzynarodowego od 1–10	Nazwa państwa	Pozycja w indeksie	Skala oddziaływania terroryzmu międzynarodowego od 1–10
Bułgaria	60	2,58	Turcja	17	5,98
Republika Czeska	85	0,81	Grecja	29	4,73
			Włochy	62	2,55
Chorwacja	105	0,23	Cypr	66	2,30
Estonia	109	0,16	Hiszpania	69	1,84
Węgry	116	0,07	BJR Macedonii	75	1,45
Litwa	124	0,00			
Łotwa	124	0,00	Bośnia i Hercegowina	86	0,76
Polska	124	0,00			
Rumunia	124	0,00	Czarnogóra	87	0,70
Słowacja	124	0,00	Portugalia	105	0,23
Słowenia**	124	0,00	Albania**	107	0,19

* Zbiór według klasyfikacji statystycznej Organizacji Narodów Zjednoczonych, gdzie wyróżnikiem jest m.in. klimat śródziemnomorski. W zestawieniu zabrakło Malty, gdyż kraj ten nie udostępnił danych na temat incydentów terrorystycznych.

** Słowenię i Albanie ONZ zalicza się do państw Europy Południowej, natomiast w Unii Europejskiej państwa te są traktowane podobnie jak państwa Europy Środkowej. Częściej jednak w odniesieniu do Słowenii i Albanii, a także Bośni i Hercegowiny, Chorwacji i Czarnogóry, stosuje się określenie „państwa Bałkanów Zachodnich” lub „państwa Europy Południowo-Wschodniej”.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Global Terrorism Index 2014: Measuring and Understanding the Impact of Terrorism*, IEP, Sydney–New York–Oxford 2014, s. 8–9.

Analizując raporty Europejskiego Urzędu Policji (EUROPOLu) z ostatnich lat można zauważyć, że w grupie państw najbardziej narażonych na ataki terrorystyczne, będących członkami Unii Europejskiej są:

⁶ *Police Building in Ankara: Turkey Hit by Rockets*, „BBC News” (on-line) z 20.09.2013, <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-24184381>, 3.02.2015.

Hiszpania, Grecja i Włochy (zob. tab. 2). Różnice w ocenie zagrożenia wynikają z nieuwzględniania w raportach IEP organizacji terrorystycznych działających tylko na terenie jednego kraju (terroryzm wewnętrzny) oraz organizacji wykraczających poza granice jednego kraju, poprzez np.: narodowość sprawców, ofiar, celów ataków i skutków zaliczanych do terroryzmu transnarodowego. Podobnie wybiórczo przedstawiane są dane statystyczne w rocznym raporcie przygotowywanym przez amerykańskie Biuro Antyterrorystyczne „Country Reports on Terrorism”, w którym m.in. uznano, że w roku 2013 w Hiszpanii nie zanotowano żadnych incydentów terrorystycznych, bagatelizując 26 ataków przeprowadzonych przez organizacje separatystyczne, 6 przez anarchistyczne komórki i jeden niezakwalifikowany do żadnej kategorii⁷.

Tabela 2. Ataki terrorystyczne w wybranych państwach Unii Europejskiej w latach 2006–2014

Państwo	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Łącznie
Bułgaria*	–	0	0	0	0	0	2	0	0	2
Chorwacja**	–	–	–	–	–	–	–	0	0	0
Cypr	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Republika Czeska	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Estonia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Grecja	25	2	14	15	21	6	1	14	7	105
Hiszpania	145	279	263	171	90	47	54	33	18	1100
Litwa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Łotwa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Malta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Polska	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Portugalia	1	2	0	0	0	0	0	0	0	3
Rumunia*	–	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Słowacja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Słowenia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Węgry	0	0	0	4	0	0	0	0	0	4
Włochy	1	9	9	3	8	5	11	7	12	75

* Bułgaria i Rumunia zostały członkami UE 1 stycznia 2007 roku.

** Chorwacja jest państwem członkowskim od 1 lipca 2013 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportów Europejskiego Urzędu Policji *TE-SAT EU: Terrorism Situation and Trend Report* z lat 2007–2015, <https://www.europol.europa.eu/>, 2.08.2015.

⁷ *Country reports on terrorism 2013, Bureau of Counterterrorism*, April 2014, s. 115, <http://www.state.gov/documents/organization/225886.pdf>, 5.01.2015.

W statystykach EUROPOŁu uwzględniono ataki przeprowadzone oraz te incydenty, którym udało się zapobiec lub które zakończyły się niepowodzeniem, np. z powodu przedwczesnej detonacji. Przedstawione liczby dotyczą aktywności terroryzmu wewnętrznego. Nie uwzględniono jednak całego spektrum *modus operandi* terrorystów, m.in. porwań i ataków cybernetycznych. Zabrakło np. ataków na systemy teleinformatyczne w Estonii wiosną 2007 roku (27 kwietnia–11 maja), spełniających kryteria znamion czynu przestępczego o charakterze terrorystycznym poprzez element zastraszenia i wywołania poważnych zakłóceń w funkcjonowaniu państwa.

Z danych przedstawionych w tabeli 2 wynika, że na czele państw najbardziej zagrożonych terroryzmem znajduje się Hiszpania, w której miały miejsce 1100 ataki terrorystyczne. W większości były to ataki dokonywane przez ugrupowania narodowyzwoleńcze i separatystyczne oraz powiązane z nurtem anarchistycznym. Ataki, których podłożem był terroryzm międzynarodowy w państwach Europy Środkowej zdarzały się sporadycznie, jak np. samobójczy atak dokonany przez członków libańskiego Hezbollahu w Burgas w Bułgarii 18 lipca 2012 roku.

W latach 2006–2009 ponad 90% ataków było przeprowadzonych przez ugrupowania narodowyzwoleńcze, głównie Kraj Basków i Wolność (*Euskadi Ta Askatasuna* – ETA), działający prężnie na terytorium Hiszpanii, Francji i niekiedy Włoch. We wrześniu 2010 roku ETA ogłosiła bezterminowe zawieszenie broni, nie rezygnując jednak z dążeń do niepodległości kraju Basków, zaś rok później, w październiku zadeklarowała definitywne zakończenie stosowania działań zbrojnych. Jak dotychczas (styczeń 2016 rok), nie odnotowano żadnych ataków przeprowadzonych przez działaczy ETA. Organizacja istnieje jednak nadal, rekrutując nowych członków do stowarzyszonego młodzieżowego ugrupowania – Segi oraz prowadzi działalność rozpoznawczą i logistyczną. Obecnie Kraj Basków i Wolność nie figuruje na liście organizacji terrorystycznych Unii Europejskiej. Kontynuowane są działania hiszpańskich organów ścigania nad zatrzymaniem i doprowadzeniem przed wymiar sprawiedliwości osób związanych z ETA i Segi. W 2013 roku dokonano licznych aresztowań członków tych organizacji, zarówno w kraju, jak i zagranicą (Francja, Belgia, Wenezuela)⁸.

Według bazy danych Global Terrorism Database (GTD)⁹ na terenie Hiszpanii i Włoch działało w ciągu ostatnich lat kilkanaście organiza-

⁸ *Country reports on terrorism 2013...*, s. 116.

⁹ National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism (START), www.start.umd.edu/gtd/.

cji o charakterze międzynarodowym m.in: Al-Kaida, Klątwa i Wygnanie (*Takfir wal-Hidżra*), Marokańska Islamska Grupa Walcząca (franc. *Groupe Islamique Combattant Marocain*, GICM), marokańscy Bojownicy Islamu (*Ansar al-Islam*), Grupa Islamska (*Dżama'a al-Islamiya*) i Brygady Abu Hafsa Al-Masriego, które przyznały się do dokonania zamachów w Madrycie w 2004 roku oraz w Londynie w 2005 roku. Jednak największą aktywność na terenie Hiszpanii odnotowały ugrupowania zaliczane do terroryzmu wewnętrznego:

- komunistyczne – Antyfaszystowskie Grupy Oporu Pierwszego Października (*Grupos de Resistencia Antifascista Primero de Octubre – GRAPO*), działające do 2007 roku, kiedy to sześciu członków tej organizacji zostało aresztowanych przez Guardia Civil,
- separatystyczne – Galicyjski Ruch Oporu (*Resistência Galega – RG*), którego apogeum działalności przypadło na lata 2010–2011, oraz organizacje nieaktywne od lat 90. XX wieku: katalońska Wolny Kraj (*Terra Lliure – TLL*) i Ruch na Rzecz Samostanowienia i Niepodległości Archipelagu Wysp Kanaryjskich (*El Movimiento por la Autodeterminación e Independencia del Archipiélago Canario – MP AIAC*)¹⁰.

Ugrupowania anarchistyczno-rewolucyjne aktywne współcześnie to przede wszystkim do 2007 roku hiszpańskie GRAPO, od 2003 roku włoska *NiefORMALNA Federacja Anarchistyczna (Federazione Anarchica Informale – FAI)* oraz od 2008 roku greckie Konspiracyjne Komórki Ognia (*Synomosía Pyrínon Tis Fotiás – SPF*) i ich odłamy¹¹. Do niedawna aktywny jeszcze był we Włoszech sukcesor Czerwonych Brygad – Komando Walki (*Brigatte Rose Combattere Partito Comunista – BR-PCCC*). Pod koniec lat 90. XX w. pojawił się dość ciekawy ruch protestu sięgający po prędoc polityczną o nazwie NO TAV. Głównym celem tej niesformalizowanej struktury jest sprzeciw wobec linii kolejowych, przede wszystkim ze względu na koszty ich utrzymania, uznane za nadmierne w stosunku do ich przydatności. Ugrupowanie podejmuje protesty, okupacje, niszczy mienie, także z wykorzystaniem „koktajli Mołotowa”. W wyniku tych akcji zostali poszkodowani funkcjonariusze publiczni (10 lipca 2013 roku podczas protestów w Val di Susa obrażenia odniosło 15 policjantów). Akcje ruchu NO TAV w 2013 roku zostały uznane przez państwo włoskie za terrorystyczne¹².

¹⁰ A. Zięba, *Counterterrorism...*, s. 68.

¹¹ Zob. *Country Reports on Terrorism 2011*, July 2012, s. 66, 69, <http://www.state.gov/documents/organization/95768.pdf>, 2.02.2015.

¹² *Country Reports on Terrorism 2013...*, s. 100.

Uwzględniony w tabeli 2 incydent, do którego doszło w Polsce w 2006 roku, miał związek z rozpowszechnianiem treści powiązanych z ideologią organizacji neofaszystowskiej Krew i Honor (*Blood & Honour* – BH). Serwer BH znajdował się w USA, strona internetowa jednak była aktualizowana w Polsce. W ramach kooperacji Policji z Federalnym Biurem Śledczym (*Federal Bureau of Investigation* – FBI) zatrzymano trzech polskich obywateli (tab. 3)¹³. W kontekście terroryzmu międzynarodowego warto wspomnieć o operacji o kryptonimie „Miecz”, przeprowadzonej przez Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego na przełomie lat 2003 i 2004, w ramach której zidentyfikowano kilkudziesięciu obcokrajowców przebywających na terytorium Polski, podejrzewanych o związki z terroryzmem islamskim. We współpracy m.in. z włoskim wywiadem i Policją Państwową (*Polizia di Stato*) zlikwidowano grupę „Katilea”¹⁴. Kolejnym wydarzeniem było zatrzymanie w połowie maja 2015 roku przez funkcjonariuszy ABW trzech osób podejrzanych o zbieranie środków przeznaczonych na finansowanie działalności terrorystycznej organizacji Państwo Islamskie (do połowy 2014 roku pod nazwą: Państwo Islamskie w Iraku i Wielkiej Syrii/*ad-Dawla al-Islamijja fi al-'Iraq wa Asz-Szam* – ISIS)¹⁵.

Najwięcej osób podejrzanych o terroryzm zatrzymano w latach 2006–2014 w Hiszpanii – 1167 i we Włoszech – 340 osób (tab. 3). Większość zatrzymanych była związana z ugrupowaniami o charakterze narodowo-separatystycznym, drugą liczebnie grupę tworzyły osoby podejrzane o działalność na rzecz islamskiego nurtu terrorystycznego, w tym powiązanych z AQ. Zdecydowanie najwięcej osób stanęło przed sądem w 2007 roku – w Hiszpanii 231, we Włoszech 47, a w Grecji 17. W Hiszpanii zapadło wówczas 255 wyroków, z czego 181 skazujących, we Włoszech 20 skazujących, a w Grecji 13¹⁶. Dla porównania – w 2013 roku wyroków skazujących za przestępstwa terrorystyczne było w Hiszpanii 95 (na 161 rozpraw przeciwko podejrzany), we Włoszech 8 (na 8), w Grecji zaś 5 skazujących i 4 uniewinniające. Hiszpania jest państwem, w którym jak dotychczas prowadzonych jest najwięcej w całej Unii Europejskiej spraw związanych z terroryzmem. W kraju tym zapada też największa liczba wyroków skazujących. Procedury sądowe w kwestiach

¹³ *TE-SAT 2007: EU-Terrorism Situation and Trend Report*, The Hague 2007, s. 35, https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/tesat2007_1.pdf, 11.12.2014.

¹⁴ K. Izak, *Leksykon organizacji i ruchów islamistycznych*, Warszawa 2014, s. 416–417; A. Zięba, *Counterterrorism...*, s. 69.

¹⁵ *Białystok: Trzy osoby zatrzymane w związku z terroryzmem*, „Gazeta Wyborcza” [on-line], 14.05.2015.

¹⁶ *TE-SAT 2007...*, s. 12–14.

związanych z terroryzmem są prowadzone sprawnie. Ważne, że w 2013 roku po raz pierwszy Cypr i Rumunia przekazały informację do Europejskiej Jednostki Współpracy Sądowej (Eurojustu) o wyrokach sądowych związanych z terroryzmem. W obu krajach wydano po jednym wyroku skazującym¹⁷.

Tabela 3. Liczba osób aresztowanych i zatrzymanych w UE w latach 2006–2014

Państwo	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Łącznie
Bułgaria*	–	4	0	1	0	3	10	15	21	54
Chorwacja**	–	–	–	–	–	–	–	1	0	1
Cypr	0	2	1	0	0	0	1	0		4
Republika Czeska	0	0	0	0	0	8	0	1	1	10
Estonia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Grecja	0	0	0	1	18	15	3	23	13	73
Hiszpania	85	261	197	169	118	64	38	90	145	1167
Litwa	0	0	2	1	0	0	0	0	0	3
Łotwa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Malta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Polska	3	0	0	0	0	0	2	0	14	19
Portugalia	0	32	0	0	3	3	0	0	0	38
Rumunia*	–	3	0	0	16	4	16	8	0	47
Słowacja	3	2	2	0	0	2	1	0	0	10
Słowenia	0	0	0	1	2	0	0	0	0	3
Węgry	0	0	0	16	0	0	0	0	0	16
Włochy	59	44	53	29	29	30	43	14	39	340

* Bułgaria i Rumunia zostały członkami UE 1 stycznia 2007 roku.

** Chorwacja jest państwem członkowskim od 1 lipca 2013 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportów Europejskiego Urzędu Policji *TE-SAT EU: Terrorism Situation and Trend Report* z lat 2007–2015, <https://www.europol.europa.eu/>, 3.08.2015.

Oprócz spektakularnego zatrzymania ośmiu osób powiązanych z radykalnymi islamistami z północnego Kaukazu w 2011 roku, na terenie Republiki Czeskiej w Ostrawie 10 sierpnia 2012 roku zatrzymano Vojtecha M., wzorującego się rzekomo na Andersie Breiviku (nie przekazano

¹⁷ *TE-SAT 2014: EU – Terrorism Situation and Trend Report*, The Hague 2014, s. 48–50, https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/europol_tsat14_web_1.pdf, 2.01.2015.

do Eurojustu tej informacji, stąd brak jej w tabeli). Poza aktywną działalnością w sieci Internet, postawiono mu zarzuty nielegalnego posiadania broni i handlu nią. W dniu 28 września 2012 roku zatrzymano innego mężczyznę pod zarzutem usiłowania dokonania zamachu na prezydenta Republiki Czeskiej¹⁸.

Aresztowanie kilka tygodni później w Krakowie 9 listopada 2012 roku Brunona K., podejrzanego o przygotowywanie zamachu na naczelne instytucje państwowe, prowadzenie tajnych szkoleń militarnych oraz nawoływanie do przemocy, urealniło groźbę terroryzmu indywidualnego również w Polsce. Według ustaleń Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego (ABW) i prokuratury mężczyzna zamierzał zdetonować w pobliżu Sejmu RP 4 tony materiałów wybuchowych umieszczonych w samochodzie. Za przygotowania do przestępstwa *usunięcia przemocą konstytucyjnego organu Rzeczypospolitej Polskiej*, w myśl art. 128 § 1 kodeksu karnego (kk), grozi mu od 3 miesięcy do 5 lat pozbawienia wolności. Prokuratura Apelacyjna w Krakowie uznała również, że czyn ma charakter przestępstwa terrorystycznego¹⁹. Oskarżony przyznał się do nielegalnego posiadania broni, jej wytwarzania oraz ładunków wybuchowych, prowadzenia szkoleń dla osób, które zwerbował, oraz przeprowadzania próbnego detonacji, ale nie do usiłowania przeprowadzenia zamachu na naczelne organy konstytucyjne. Sąd okręgowy (jako sąd pierwszej instancji) 21 grudnia 2015 roku uznał Brunona K. za winnego nakłaniania do popełnienia przestępstwa dwóch studentów oraz do przygotowywania zamachu terrorystycznego na konstytucyjne organy na karę łączną 13 lat więzienia²⁰. Jest to pierwszy tego typu wyrok w Polsce. Zatrzymania w Republice Czeskiej i w Polsce mniej więcej w tym samym okresie, podobny profil sprawców (zaliczanych do kategorii samotników – *lone wolf*) potwierdzają tezę, że w żadnym państwie zagrożenie terroryzmem nie jest równe zeru.

¹⁸ Zob. raport z rocznej działalności czeskiej Służby Bezpieczeństwa za rok 2012: *Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2012*, Praha 2013, s. 18, <http://www.bis.cz/n/2013-11-07-vz2012.pdf>, 3.01.2015.

¹⁹ Prokuratura postawiła również zarzuty: podżegania innych osób do popełnienia przestępstwa, nielegalnego posiadania i handlu bronią, sprowadzenia zagrożenia życia lub zdrowia wielu osób oraz mienia w wielkich rozmiarach wywołanego eksplozją materiałów wybuchowych. Zob. *Kodeks karny. Kodeks Postępowania karnego*, wyd. 19, Edycja Prokuratorska, Warszawa 2011.

²⁰ *Brunon K. usłyszał nowe zarzuty*, „Gazeta Krakowska”, 19.07.2013 r.; *Kraków. Sąd: 13 lat więzienia dla Brunona Kwietnia*, „Gazeta Wyborcza” (on-line), 21.12.2015.

Systemy antyterrorystyczne Polski i Republiki Czeskiej

Jeśli chodzi o Polskę i Republikę Czeską, to dopiero ataki na World Trade Center i Pentagon 11 września 2001 roku oraz konsekwencje tych zdarzeń wpłynęły w istotny sposób na ustawodawstwo i tworzenie systemu antyterrorystycznego. Definicja przestępstwa o charakterze terrorystycznym została wprowadzona w Polsce do kodeksu karnego (art. 115 § 20) 16 kwietnia 2004 roku (nowelizacja weszła w życie 1 maja 2004 roku). Był to wymóg decyzji ramowej Rady Unii Europejskiej z 13 czerwca 2002 roku²¹. Wprowadzony artykuł określa przestępstwem o charakterze terrorystycznym przestępstwo kierunkowe, popełnione w zamiarze bezpośrednim, o szczególnym zabarwieniu, zagrożone karą pozbawienia wolności do lat 5. Czyn ten popełniony w jednym z trzech wskazanych alternatywnie celów: 1) *poważnego zastraszania wielu osób*, 2) *zmuszenia organu Rzeczypospolitej Polskiej lub innego państwa albo organu organizacji międzynarodowej do podjęcia lub zaniechania określonej czynności*, 3) *wywolania poważnych zakłóceń w ustroju lub gospodarce RP, innego państwa lub organizacji międzynarodowej, a także groźba popełnienia takiego czynu*²². Penalizacja finansowania terroryzmu znalazła wyraz w noweli „listopadowej” z 2009 roku²³ i art. 165a kk, który wszedł w życie 19 kwietnia 2010 roku (rozdz. XX „Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu”). Natomiast definicję aktu terrorystycznego odnaleźć można już w 2000 roku w ustawie o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł z 16 listopada 2000 roku (art. 2 pkt 7)²⁴. Przez akt terrorystyczny rozumie się przestępstwa przeciwko pokojowi, ludzkości oraz przestępstwa wojenne, przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu,

²¹ Decyzja Rady ramowa z dnia 13 czerwca 2002 roku w sprawie zwalczania terroryzmu (2002/475/WSiSW), Dz.U. UE L 164/3 z dnia 22.6.2002 r.

²² Zob. art. 115 Kodeksu karnego... Zob. szerzej C. Sołta, *Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w prawie polskim*, [w:] K. Indeck, P. Potejko (red.), *Terroryzm: materia ustawowa*, Warszawa 2009, s. 146–170; A. Zięba, *Niemcy i Polska wobec problemu terroryzmu. Analiza porównawcza*, „Studia Politologiczne” 2014, vol. 34, s. 133–134; K. Wiak, *Cechy decydujące o terrorystycznym charakterze przestępstwa*, [w:] P. de la Fuente, W. Gizicki, C. Taracha (red.), *Terroryzm wczoraj i dziś: wybrane problemy*, Lublin 2015, s. 17–27.

²³ Nowelą „listopadową” zwykle określać się pakiet zmian uchwalonych w drugiej połowie 2009 roku, nowelizujących między innymi: ustawę o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu z dnia 16 listopada 2000 roku (Dz.U. 2010, Nr 46, poz. 276).

²⁴ Dz.U. 2010, Nr 46, poz. 276.

zamach na życie prezydenta (art. 134 kk) lub napaść i znieważenie przedstawiciela obcego państwa (art. 136 kk).

W Republice Czeskiej w dziale IX *Przestępstwa przeciwko Republice Czeskiej, obcemu państwu i organizacji międzynarodowej* (w rozdziale 1, § 311 Kodeksu karnego) zawarto przestępstwo ataku terrorystycznego²⁵, wzorując się na wytycznych wspomnianej decyzji ramowej Rady UE z 2002 roku i wymieniając możliwe formy ataku²⁶. Odpowiednie przepisy kodeksów karnych w obydwu krajach określają przestępstwa takie, jak: udział w grupie zbrojnej, narażanie bezpieczeństwa statku powietrznego lub statku morskiego, sabotaż, morderstwo, branie zakładników, wymuszenia, nielegalne posiadanie broni, nielegalną produkcję i posiadanie materiałów niebezpiecznych oraz substancji jądrowych.

W obydwu państwach, tak jak i w innych państwach UE, finansowanie terroryzmu jest karalne. Istnieją również możliwości zamrażania środków finansowych przeznaczonych na działalność przestępczą lub pochodzących z przestępstwa. Kompetencje wywiadowcze w tym zakresie pełnią centralne agencje (Jednostki Analityki Finansowej/ang. *Financial Intelligence Unit*, FIU) odpowiedzialne za otrzymywanie, analizę i przekazywanie informacji odpowiednim organom. W Polsce istnieje jednoosobowy organ – Generalny Inspektor Informacji Finansowej²⁷.

W obydwu państwach istnieje system rekompensaty dla ofiar terroryzmu. W Republice Czeskiej oparty jest on na ustawie z 31 lipca 1997 roku w sprawie udzielania pomocy finansowej dla ofiar przestępstw²⁸.

²⁵ Zakon č. 40/2009 Sb., trestni zakonik. [czeski zbiór ustaw: Ustawa nr 40 z 2009 r. Zbiór praw, kodeks karny].

²⁶ *Decyzja Ramowa Rady z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie zwalczania terroryzmu* (2002/475/WSiSW), (Dz.U. UE L 164/3 z dnia 22 czerwca 2002 r. ze zm.). Zgodnie z art. 1 decyzji, przestępstwo terrorystyczne przybrać może formy: 1) ataków na życie, mogących spowodować śmierć, 2) ataków na integralność cielesną osoby, 3) porwań lub brania zakładników, 4) spowodowania rozległych zniszczeń obiektów rządowych, publicznych, infrastruktury, zajęcia/zniszczenia środka transportu, wytwarzania/uwalniania substancji niebezpiecznych, zajęcia statku lub innego środka transportu, 5) wytwarzania, posiadania, nabywania, przewożenia, dostarczania lub używania broni, materiałów wybuchowych, broni masowego rażenia, jak również badania i rozwój broni biologicznej i chemicznej, 6) uwalniania substancji niebezpiecznych/wzniesienie pożarów, 7) zakłócenia/przerwy w dostawie wody, energii elektrycznej itd., 8) groźba popełnienia któregośkolwiek z wyżej wymienionych czynów.

²⁷ *Ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu*, Dz.U. 2000, Nr 116, poz. 1216 ze zm.

²⁸ Zakon č. 209/1997 Sb., trestni zakonik, <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-209>, 2.12.2014.

Zaś w Polsce na ustawie z 7 lipca 2005 roku o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw umyślnych²⁹.

Republika Czeska dość szybko przyjęła *Narodowy Plan Działania ds. Zwalczania Terroryzmu (Národní akční plán boje proti terorismu)*, bo już 10 kwietnia 2002 roku, aktualizując go w kolejnych latach. Od 2010 roku został on zastąpiony strategią antyterrorystyczną³⁰. Ostatnia *Strategia walki z terroryzmem Republiki Czeskiej (Strategie ČR pro boj proti terorismu)* została zatwierdzona uchwałą rządu nr 200 z dnia 20 marca 2013 roku³¹. Wzorowana była na wcześniejszej strategii antyterrorystycznej na lata 2010–2012 i odwołuje się ona do *Strategii Bezpieczeństwa (Bezpečnostní strategie)* z 2010 roku³². Polska przyjęła w drodze uchwały Rady Ministrów nr 252 *Narodowy Program antyterrorystyczny na lata 2015–2019* stosunkowo późno, dopiero 9 grudnia 2014 roku, mimo że był on wypracowany pięć lat wcześniej przez ówczesne Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji³³. Obydwa dokumenty są do siebie zbliżone w kwestii typowania zagrożenia ze strony indywidualnych sprawców, tzw. samotnych wilków, i wyboru celów „miękkich” przez terrorystów (np. centra handlowe, środki transportu, szkoły).

W tabeli 4 przedstawiono system antyterrorystyczny w Polsce i Republice Czeskiej z pominięciem poziomu terenowego, w którym są realizowane zadania z zakresu zarządzania kryzysowego. Poziom strategiczny dotyczy wytyczania głównych kierunków polityki antyterrorystycznej kraju, poziom operacyjny – koordynacji wymiany informacji (funkcja analityczno-informacyjna), a taktyczny realizowania funkcji ochronnej przez poszczególne służby, organy i instytucje.

Na poziomie strategicznym ważną różnicą jest skupienie większości prac międzyresortowych w Republice Czeskiej w ramach jednego organu, jakim jest Rada Bezpieczeństwa Państwa³⁴. W Polsce natomiast funkcje

²⁹ Dz.U. 2005, Nr 169, poz. 1415.

³⁰ Narodowe plany działania oraz strategie dostępne są na stronie czeskiego ministerstwa spraw wewnętrznych, <http://www.mvcr.cz/clanek/dokumenty-454055.aspx>, 2.02.2015.

³¹ *Strategy of the Czech Republic for the fight against terrorism*, Praha 2013, Ministerstvo Vnitra České Republiky, dostępne na stronie ministerstwa spraw wewnętrznych www.msvr.cz.

³² *Strategii boje proti terorismu pro léta 2010–2012*, Praha 2010, Ministerstvo Vnitra České Republiky, dostępne na stronie ministerstwa spraw wewnętrznych www.msvr.cz.

³³ *Uchwała nr 252 Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie „Narodowego Programu Antyterrorystycznego na lata 2015–2019”*, M.P. 2014, poz. 1218.

³⁴ Rada Bezpieczeństwa Państwa zajmuje się koordynacją na szczeblu ministerialnym. W ramach Rady działają: Komitet ds. Koordynacji Zagranicznej Polityki bezpieczeństwa, Komitet ds. Planowania Obronnego, Komitet Planowania Obrony Cywilnej, Komitet Koordynacyjny ds. Służb Specjalnych i Centralny Zespół ds. Zarządzania Kryzyso-

Tabela 4. Analiza porównawcza systemów antyterrorystycznych Polski i Republiki Czeskiej

Poziom	Polska	Republika Czeska
Strategiczny	Prezes Rady Ministrów Rada Ministrów Minister Koordynator Służb Specjalnych* Minister właściwy ds. wewnętrznych Międzyresortowy Zespół ds. Zagrożeń Terrorystycznych Kolegium ds. Służb Specjalnych Rządowy Zespół Zarządzania Kryzysowego	Prezes Rady Ministrów (<i>Předseda Rady ministrů</i>) Rząd (<i>Vláda České republiky</i>) Rada Bezpieczeństwa Państwa (<i>Bezpečnostní Rada státu</i>) Komitet Działalności Wywiadowczej (<i>Výboru pro Zpravodajskou Činnost</i>)
Operacyjny	Centrum Antyterrorystyczne w ramach Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego Rządowe Centrum Bezpieczeństwa	Wspólna Grupa Wywiadu (<i>Společná Zpravodajská Skupina</i>) Narodowy Punkt Kontaktowy ds. Terroryzmu (<i>Národní Kontaktní Bod pro Terorismus</i>) w ramach Policji
Taktyczny	Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencja Wywiadu Służba Kontrwywiadu Wojskowego Służba Wywiadu Wojskowego Policja Straż Graniczna Państwowa Straż Pożarna Służba Celna	Informacyjna Służba Bezpieczeństwa (<i>Bezpečnostní Informační Služba</i>) Urząd Stosunków Zagranicznych i Informacji (<i>Úřad pro Zahraniční Styky a Informace</i>) Wywiad Wojskowy (<i>Vojenské Zpravodajství</i>) Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (<i>Ministerstvo Vnitra</i>) Policja (<i>Policie</i>) Służba Migracyjna i Policja Graniczna (<i>Služba Cizinecké a Pohraniční Policie</i>) Straż pożarna (<i>Hasičský Záchraný Sbor</i>) Służba Celna (<i>Celní Správa</i>)

wego oraz Wspólna Grupa Wywiadu. Zob. A. Furgała (et al.), *System antyterrorystyczny Republiki Czeskiej*, „Policja” 2010, nr 4, s. 67–70. Por. T. Bąk, *Systemy antyterrorystyczne państw Unii Europejskiej*, Rzeszów 2015, s. 131–134.

Poziom	Polska	Republika Czeska
Taktyczny	Generalny Inspektor Informacji Finansowej	Jednostka Analityki Finansowej (<i>Finanční Analytický Útvar</i>)
	Międzyresortowy Komitet Bezpieczeństwa Finansowego	
	Żandarmeria Wojskowa	Żandarmeria wojskowa (<i>Vojenská policie</i>)
	Biuro Ochrony Rządu	
	Rządowe Centrum Bezpieczeństwa	Zintegrowany System Ratunkowy (<i>Integrovaný Záchranný Systém</i>)
	Ministerstwo Obrony Narodowej	Urząd Bezpieczeństwa Narodowego (<i>Národní Bezpečnostní Úřad</i>)
Ministerstwo Spraw Zagranicznych i inne.	Ministerstwo Obrony (<i>Ministerstvo Obrany</i>)	
		Ministerstwo Spraw Zagranicznych (<i>Ministerstvo Zahraničních Věcí</i>) i inne.

* Od 16 listopada 2015 roku.

Źródło: Opracowanie własne.

opiniodawczo-doradcze pełnią aż trzy zespoły: Międzyresortowy Zespół do Spraw Zagrożeń Terrorystycznych³⁵, Kolegium ds. Służb Specjalnych i Rządowy Zespół Zarządzania Kryzysowego³⁶. Szczególną rolę w polskim systemie odgrywał dotychczas minister spraw wewnętrznych, w Republice Czeskiej zaś wszystkie ministerstwa i instytucje bezpieczeństwa

³⁵ Ma zapewniać współdziałanie administracji rządowej w zakresie współdziałania, rozpoznawania, przeciwdziałania i zwalczania terroryzmu. Przewodniczącym gremium jest Minister Spraw Wewnętrznych, zastępcami zaś Minister Finansów, Minister Obrony Narodowej, Minister Spraw Zagranicznych oraz Minister Sprawiedliwości. W skład Zespołu wchodzi również sekretarze lub podsekretarze stanu w MSW, Sekretarz Kolegium do Spraw Służb Specjalnych, Szef Obrony Cywilnej Kraju, Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Szef Agencji Wywiadu, Szef Biura Ochrony Rządu, Komendant Główny Policji, Komendant Główny Straży Granicznej, Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej, Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, Szef Służby Wywiadu Wojskowego, Szef Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej, Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej, Generalny Inspektor Informacji Finansowej, Szef Służby Celnej, Dyrektor Rządowego Centrum Bezpieczeństwa lub osoba go zastępująca. Na posiedzenia zapraszany jest również szef BBN. Więcej: www.antyterroryzm.gov.pl, 3.02.2015.

³⁶ Zarządzenie nr 67 Prezesa Rady Ministrów z dnia 15 października 2014 r. w sprawie organizacji i trybu pracy Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego, M.P. 2014, poz. 926.

są ustawowo włączone w rozpoznanie terroryzmu, jego zapobieganie i zwalczanie na poziomie taktycznym³⁷. Na jesieni 2015 roku w nowo utworzonym w Polsce rządzie Prawa i Sprawiedliwości (PIS) powołano z poszerzonymi uprawnieniami ministra – koordynatora służb specjalnych Mariusza Kamińskiego. Sprawuje on m.in. bezpośredni nadzór i kontrolę nad Agencją Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencją Wywiadu³⁸. Zmiana ta w istotny sposób wpłynie na system przeciwdziałania terroryzmowi w Polsce. W którym rząd Beaty Szydło uplasował ministra koordynatora na poziomie strategicznym. Prawdopodobnym jest też utworzenie w przyszłości oddzielnego ministerstwa ds. bezpieczeństwa narodowego i reforma prawa antyterrorystycznego, w tym stworzenie odrębnej ustawy antyterrorystycznej.

W Polsce naczelne miejsce w systemie antyterrorystycznym przysługuje Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego – mającej również uprawnienia śledcze, odpowiadającej za rozpoznanie, zapobieganie i wykrywanie przestępstw terroryzmu, oraz Agencji Wywiadu – odpowiedzialnej za rozpoznawanie terroryzmu międzynarodowego³⁹. Od 1 października 2008 roku funkcję koordynującą wymianę informacji między służbami pełni Centrum Antyterrorystyczne (CAT) umiejscowione jak dotychczas w ABW⁴⁰. Rządowe Centrum Bezpieczeństwa (RCB)⁴¹ pełni funkcję koordynatora w odniesieniu do realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego.

W Republice Czeskiej rola koordynatora oceny informacji istotnych dla bezpieczeństwa pod kątem zwalczania terroryzmu przynależy Informacyjnej Służbie Bezpieczeństwa (*Bezpečnostní Informační Služba* – BIS). Pozostałe służby specjalne (Urząd Stosunków Zagranicznych i Informacji oraz Wywiad Wojskowy) na mocy uchwały rządu nr 1060 z 13 września 2006 roku mają obowiązek niezwłocznie przekazywać do BIS informacje

³⁷ Zob. A. Furgała (et al.), *System antyterrorystyczny...*, s. 67–70.

³⁸ *Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 listopada 2015 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra – Członka Rady Ministrów Mariusza Kamińskiego – Koordynatora Służb Specjalnych*, Dz.U. z 19 listopada 2015, poz. 1921.

³⁹ *Ustawa z dnia 24 maja 2002 o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu*, Dz.U. 2002, Nr 74, poz. 676, ze zm.

⁴⁰ *Zarządzenie nr 102 Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 września 2008 r. zmieniające zarządzenie w sprawie nadania statutu Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego*, M.P. 2008, Nr 69, poz. 622. Szerzej zob. A. Makarski, *Centrum Antyterrorystyczne Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Geneza, zasady działania oraz doświadczenia po pierwszym roku funkcjonowania*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2010, nr 2, s. 101–112.

⁴¹ Zob. *Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 11 kwietnia 2011 r. w sprawie organizacji i trybu działania Rządowego Centrum Bezpieczeństwa*, Dz.U. 2011, Nr 86, poz. 471, ze zm.

analityczne i operacyjne niezbędne w walce z terroryzmem oraz pomagać w ich ocenie⁴². Jednostką pełniącą ważną funkcję wspierającą i zapewniającą wymianę informacji między poszczególnymi instytucjami jest Wspólna Grupa Wywiadu (*Společná Zpravodajská Skupina – SZS*), będąca zarazem jednym ze stałych komitetów roboczych w ramach Rady Bezpieczeństwa Państwa. Warto wspomnieć o Narodowym Punkcie Kontaktowym ds. Terroryzmu (*Národní Kontaktní Bod pro Terorismus – NKBT*), który rozpoczął działalność 30 marca 2009 roku, w ramach struktur policyjnych. Organ ten jest odpowiedzialny m.in. za kontakty z Europolem, Interpolem i Eurojustem oraz swoimi odpowiednikami w innych krajach.

Istnieją również specjalne komórki przygotowane do działań ofensywnych. W Polsce takimi jednostkami na poziomie lokalnym są Samodzielne Pododdziały Antyterrorystyczne (SPAT) Komendy Wojewódzkiej Policji w Gdańsku, Białymstoku, Wrocławiu, Łodzi, Szczecinie, Poznaniu, Krakowie, Katowicach i Rzeszowie. Sekcje Antyterrorystyczne Komendy Wojewódzkiej Policji znajdują się w Lublinie, Olsztynie, Bydgoszczy, Kielcach, Opolu, Gorzowie Wielkopolskim, Radomiu. We wszystkich jednostkach polskiej Policji są powoływane Zespoły ATK (ds. koordynacji przeciwdziałania atakom terrorystycznym). Zespoły odpowiadają za koordynację i nadzór działań w zakresie rozpoznania operacyjnego grup, osób, zwalczanie aktów terroru z użyciem materiałów wybuchowych na terenie województwa. Na szczeblu centralnym funkcjonuje Biuro Operacji Antyterrorystycznych (BOA) Komendy Głównej Policji w Warszawie⁴³. W ramach Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego również istnieje niewielka jednostka taktyczna Wydział Antyterrorystyczny w Departamencie Postępowań Karnych. Do jednostek wyspecjalizowanych w działaniach kontrterrorystycznych w ramach Wojska Polskiego można zaliczyć Jednostkę Wojskową nr 2305 (Wojskowa Formacja Specjalna GROM im. Cichociemnych Spadochroniarzy Armii Krajowej)⁴⁴, 1 Pułk Specjalny Komandosów stacjonujący w Lublińcu oraz Jednostkę Wojskową Formoza (do 1 X 2011 roku Grupy Specjalne Płetwonurków). W ramach Straży Granicznej (SG) działają przy oddziałach SG Plutony

---

⁴² *Usnesení vlády České republiky ze dne: 13. září 2006 č. 1060*, http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/web/cs?Open&2006, 10.01.2015.

⁴³ K. Jałoszyński, *Uwarunkowania prawne i organizacyjne działań Policji wobec zagrożenia terroryzmem*, [w:] B. Hołyst, M. Goc (red.), *Terroryzm w poglądach społeczeństwa polskiego*, Warszawa 2011, s. 117–118.

⁴⁴ Zob. oficjalna strona GROM, www.grom.wp.mil.pl.

Specjalne oraz w ramach Żandarmerii Wojskowej – Oddziały Specjalne Żandarmerii⁴⁵.

Wśród czeskich jednostek kontrterrorystycznych należy wymienić: militarną jednostkę specjalną stacjonującą w Prostějovie, dysponującą batalionem lotniczym, który może być wykorzystany w operacji antyterrorystycznej. W ramach struktur policji działa Oddział Szybkiej Interwencji (*Útvar Rychlého Nasazení* – URNA). Komendanci wojewódzkich komend policji mają możliwość tworzenia nieetatowych grup specjalnych⁴⁶.

Systemy antyterrorystyczne Hiszpanii i Włoch

Hiszpańskie tradycje w zwalczaniu przestępczości o wymiarze politycznym, w związku z działalnością organizacji anarchistycznych, sięgają roku 1894 i ustawy (*ley*) o zamachach popełnionych z użyciem materiałów i urządzeń wybuchowych. Znalazło to swoje odzwierciedlenie w kodeksie karnym z 1928 roku. Wraz z nasilającym się zagrożeniem separatyzmami, szczególnie generowanym w regionie baskijskim, powstawały kolejne akty prawne i nowelizacje kodeksu karnego⁴⁷.

Współcześnie obowiązujący kodeks karny z 23 listopada 1995 roku (znowelizowany 22 czerwca 2010 roku) zawiera definicję organizacji terrorystycznej, określa kary za przynależność do takiej organizacji (art. 571) i penalizuje czyny terrorystyczne mające na celu albo obalenie porządku konstytucyjnego albo poważne zakłócenie spokoju publicznego (rozdział VII *O organizacjach i grupach terrorystycznych oraz przestępstwach terrorystycznych*, artykuły od 571 do 580). W art. 571 zdefiniowano podstawowy rodzaj czynu o charakterze terrorystycznym polegający na popełnieniu przestępstw powszechnego narażania na niebezpieczeństwo przez spowodowanie m.in. eksplozji i podpalenia przez osobę, która działa w służbie lub współdziała ze zbrojnymi bandami, organizacjami lub grupami, których celem jest albo obalenie porządku konstytucyjnego albo poważane zakłócenie porządku publicznego. Za czyn ten grozi kara od 15 do 20 lat pozbawienia wolności, jednak gdy skutkiem będzie śmierć wymiar kary wynosi od 20 do 30 lat, natomiast gdy celem zamachu był funkcjonariusz publiczny kara podlega podwyższeniu o połowę (art. 572)⁴⁸. Ważną

⁴⁵ Zob. szerzej B. Hołyst, *Terroryzm*, t. II, Warszawa 2011, s. 1382–1413.

⁴⁶ Tamże, s. 1586–1588.

⁴⁷ K. Indeck, *Prawo karne...*, s. 179–195.

⁴⁸ *Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal* [Ustawa organiczna nr 10 z dnia 23 XI 1995 r., kodeks karny], wersja zaktualizowana ustawy kodeks karny stan

nowelizacją było wprowadzenie 12 stycznia 2000 roku odpowiedzialności karnej nieletnich za przestępstwa o charakterze terrorystycznym. Wiązało się to z narastającym zjawiskiem przemocy ulicznej (*kale borroka*) młodzieży sympatyzującej z ideami propagowanymi przez ETA w latach 90. XX wieku⁴⁹. Dość ciekawym wyróżnikiem na tle innych państw jest procedura umożliwiająca zawieszenie pewnych praw i wolności wobec osoby oskarżonej o przestępstwa terrorystyczne, jak i członkostwo lub wspieranie zbrojnych band (art. 55 § 2 Konstytucji Królestwa Hiszpanii z 1978 roku)⁵⁰. Na mocy kodeksu postępowania karnego (art. 520) sądy mają prawo do wydania orzeczenia o izolacji zatrzymanego (*incomunicado detención*)⁵¹. Wiąże się z tym m.in. niemożność wyboru adwokata oraz ograniczony kontakt z obrońcą, co pozwala uniknąć przekazywania informacji osobom pozostającym na zewnątrz i utrudniania w ten sposób dochodzenia.

We Włoszech Kodeks karny, w części *Przestępstw przeciwko państwu* (art. 270, 270bis, 270ter, 270quater, 270quinqies, 270sexies)⁵², zawiera penalizację działań terrorystycznych i okolo terrorystycznych, w tym udzielanie schronienia, wyżywienia, zakwaterowania i środków transportu oraz finansowanie tej działalności. Ciekawy jest art. 240 kk umożliwiający zarówno konfiskatę majątku pochodzącego z przestępstwa, jak i majątku przeznaczonego do popełnienia przestępstwa. Zapis ten był wymierzony w mafijne organizacje działające na terenie Włoch. Obowiązujące przepisy antyterrorystyczne zostały zaktualizowane m.in: dekretem z mocą ustawy nr 438 z 2001 roku o pilnych środkach w celu zwalczaniu terrory-

---

na 4 grudnia 2014 r. dostępna na stronie Oficjalnego Biuletynu Państwowego (*Boletín Oficial de Estado*) <https://www.boe.es/buscar/pdf/1995/BOE-A-1995-25444-consolidado.pdf>, 31.01. 2015. Zob. J. Beckman, *Comparative Legal Approaches to homeland security and anti-terrorism*, Burlington 2008, s. 113–123.

⁴⁹ *Ley Orgánica 5/2000, de 12 de enero, reguladora de la responsabilidad penal de los menores* [Ustawa organiczna nr 5 z 12 I 2000 r. w zakresie odpowiedzialności karnej nieletnich], <https://www.boe.es/buscar/pdf/2000/BOE-A-2000-641-consolidado.pdf>, 1.02.2015.

⁵⁰ *Konstytucja Królestwa Hiszpanii z 27 grudnia 1978 znowelizowana 27 sierpnia 1992*, tł. i wstęp T. Mołdawa, Warszawa 2008.

⁵¹ *Real decreto de 14 de septiembre de 1882 por el que se aprueba la Ley de Enjuiciamiento Criminal* [Dekret królewski z dnia 14 września 1882 w sprawie ustawy o postępowaniu karnym], wersja skonsolidowana stan na 25 lipca 2014, <https://www.boe.es/buscar/pdf/1882/BOE-A-1882-6036-consolidado.pdf>, 2.02.2015.

⁵² *Codice Penale (Testo coordinato ed aggiornato del Regio Decreto 19 ottobre 1930, n. 1398)*, wersja skonsolidowana kodeksu karnego [online], <http://www.uwm.edu.pl/kpkm/uploads/files/codice-penale.pdf>, 2.02. 2015.

zmu międzynarodowego⁵³, ustawą nr 206 z 2004 roku dotyczącą wsparcia finansowego ofiar ataków terrorystycznych i ich rodzin⁵⁴, ustawą nr 279 z 2002 roku, zmieniającą art. 4a i 41bis ustawy nr 354 z 26 lipca 1975 roku, dotyczącą traktowania więźniów. Ustawa z 2002 roku umożliwiła wzmoczoną kontrolę przepływu informacji (korespondencji i przesyłek) więźniów powiązanych z terroryzmem⁵⁵. W odróżnieniu od Hiszpanii, osobie podejrzanej o przestępstwa terrorystyczne we Włoszech przysługują takie same prawa, jak w wypadku innych przestępstw. Ważnym elementem systemu włoskiego jest instytucja „pokuty” ustanowionej dekretem z 15 grudnia 1979 roku (zmienionym 6 lutego 1980 roku). Kara może zostać zmniejszona w wypadku czynnego żalu, tzn., gdy osoba odpowiedzialna za przestępstwa terrorystyczne postara się zapobiec dodatkowym konsekwencjom działalności przestępczej lub pomoże organom sądowiczym i policyjnym w gromadzeniu dowodów⁵⁶. Jest to taktyka dość skuteczna, pozwalająca dzięki zeznaniom skruszonych terrorystów (oczywiście w zamian za określone korzyści prawne) na pozyskanie informacji dotyczących nazwisk, miejsc, kryjówek, logistyki, a także ideologicznego i finansowego wsparcia organizacji terrorystycznej. Instytucja ta była wykorzystywana przede wszystkim do walki z organizacjami mafijnymi, które z początkiem lat 80. XX w. zaczęły współpracować z ugrupowaniami terrorystycznymi oraz same stosować akty terroryzmu (przede wszystkim zabójstwa). W 1991 roku w odpowiedzi na rosnące zagrożenie powołano Antymafijną Agencję Śledczą (*Direzione Investigativa Antimafia* – DIA) w Departamencie Bezpieczeństwa Publicznego MSW, umożliwiającą współpracę Policji Państwowej, Korpusu Karabiniarów, Policji Finansowej i Policji Penitencjarnej (*Polizia Penitenziaria*)⁵⁷.

Ważnym elementem prawa antyterrorystycznego w Hiszpanii i Włoszech są regulacje dotyczące ofiar terroryzmu. W Hiszpanii 8 października 1999 roku ustanowiono specjalny system rekompensacji dla ofiar terroryzmu⁵⁸. Obecnie jest on regulowany ustawą z 22 września 2011 roku

⁵³ Gazzetta Ufficiale n. 293 del 18.12.2001. [włoski Dziennik Ustaw nr 293 z 18.12.2001 r.].

⁵⁴ Gazzetta Ufficiale n. 187 del 11.08.2004.

⁵⁵ Gazzetta Ufficiale n. 300 del 23.12.2002.

⁵⁶ Gazzetta Ufficiale n. 97 del 7.02.1980.

⁵⁷ Zob. G.T. Melo, S. Marchisi, *Italy*, [w:] Y. Alexander (red.), *Counterterrorism strategies: successes and failures of six nations*, Washington DC 2006, s. 99–109.

⁵⁸ *Ley 32/1999 de 8 de octubre, de Solidaridad con las víctimas del terrorismo* [Ustawa nr 32 z 8 października 1999 roku na rzecz solidarności z ofiarami terroryzmu], http://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-1999-20063, 3.05.2015.

o uznawaniu i ochronie ofiar terroryzmu⁵⁹. Akty prawne dotyczące odszkodowań i pomocy dla ofiar terroryzmu były uchwalane w tym państwie we wcześniejszych latach przez organy legislacyjne autonomii (tzw. ustawy regionalne w ramach prawa autonomicznego)⁶⁰. Również we Włoszech ofiarom terroryzmu i przestępczości zorganizowanej typu mafijnego przysługują pewne świadczenia dotyczące m.in. zadośćuczynienia (specjalne renty dla beneficjentów ofiar śmiertelnych), renty dożywotnie dla rannych w atakach w zależności od stopnia niesprawności, bezpłatna opieka zdrowotna. 13 sierpnia 1980 roku ustanowiono specjalne darowizny na rzecz funkcjonariuszy państwowych i osób cywilnych, którzy ucierpieli na skutek ataków terrorystycznych⁶¹. W kolejnych latach poszerzano uprawnienia przysługujące poszkodowanym i ich rodzinom. Warto wspomnieć w kontekście przestępczości zorganizowanej, że 22 grudnia 1999 roku ustanowiono fundusz solidarności z ofiarami przestępstw mafijnych⁶².

Funkcję Jednostki Analityki Finansowej (FIU) pełni w Hiszpanii instytucja mająca swoje korzenie w Banku Centralnym Królestwa Hiszpanii – Służba Wykonawcza Komisji Zapobiegania Praniu Pieniędzy i Przestępczości Finansowej (*Servicio Ejecutivo de la Comisión de Prevención de Blanqueo de Capitales e Infracciones Monetarias* – SEBLAC). Obecnie SEBLAC działa na mocy ustawy z 28 kwietnia 2010 roku o zapobieganiu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu⁶³. We Włoszech FIU (*Unità di Informazione Finanziaria*) działa w ramach banku centralnego na mocy dekretu legislacyjnego nr 231 z 21 listopada 2007 roku⁶⁴. Obydwie jednostki analityki finansowej sporządzają coroczne raporty, dostępne publicznie na stronach instytucji, w ramach których funkcjonują. Spełniają one wymogi określone przez Grupę Specjalną ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy (FATF) i Grupę Egmont, podobnie jak odpowiedniki w Polsce i Republice Czeskiej.

⁵⁹ Ley 29/2011, de 22 de septiembre, de Reconocimiento y protección integral a las víctimas del terrorismo, http://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2011-15039, 3.05.2015.

⁶⁰ Zob. T. Bąk, *Systemy antyterrorystyczne...*, s. 198–199.

⁶¹ Gazzetta Ufficiale n. 230 del 22.08.1980.

⁶² Legge 22 dicembre 1999, n. 512 – Istituzione del Fondo di rotazione per la solidarietà alle vittime dei reati di tipo mafioso [Prawo z 22 grudnia 1999 r., nr 512 w sprawie ustanowienia odnawialnego funduszu solidarności dla ofiar przestępczości mafijnej], http://www1.interno.gov.it/mininterno/export/sites/default/it/sezioni/servizi/_circolari/comm_vit-time_mafia/circolare_11.html?font_size=AA, 2.03.2015.

⁶³ Ley 10/2010, de 28 de abril, de prevención del blanqueo de capitales y de la financiación del terrorismo, <http://www.boe.es/boe/dias/2010/04/29/pdfs/BOE-A-2010-6737.pdf>, 2.03.2015.

⁶⁴ Gazzetta Ufficiale n. 290 del 14.12.2007 – Suppl. Ordinario nr 268.

Casus ataku terrorystycznego w Madrycie (określany terminem 11-M) – ze względu na jego konsekwencje – jest szczególny. W wyniku symultanicznych eksplozji dziesięciu urządzeń wybuchowych w czterech składach pociągów śmierć poniosło 191 osób (było wśród nich 4 Polaków), a 1876 zostało rannych. Sprawcami zamachu byli trzej Marokańczycy i dwaj Hindusi powiązani z marokańskim ugrupowaniem Salafickim Dżihadem (*Salafijja Dżihadijja*). Grupa (razem z Brygadami Abu Hafsa Al-Masriego) była ugrupowaniem stowarzyszonym z ówczesną Marokańską Grupą Walki i Męczeństwa⁶⁵. Wydarzenia 11-M zaważyły na wyniku wyborów parlamentarnych przeprowadzonych 14 marca i zdyskredytowały rządzącą Partię Ludową (*Partido Popular* – PP) José Marii Anzara na rzecz Socjalistycznej Partii Robotniczej (*Partido Socialista Obrero Español* – PSOE) José Luisa Rodrígueza Zapatero, której jednym z głównych postulatów było wycofanie wojsk hiszpańskich z Iraku⁶⁶. W konsekwencji ataków jeszcze w 2004 roku powstał *Specjalny Plan Bezpieczeństwa* (*Plan Especial de Seguridad*) oraz wdrażany od 9 marca 2005 roku *Plan Zapobiegania i Ochrony Antyterrorystycznej* (*Plan de Prevención y Protección Antiterrorista*)⁶⁷. Oprócz powołania jednostki koordynującej wymianę informacji między poszczególnymi instytucjami zaangażowanymi w system zwalczania terroryzmu, czyli Krajowego Centrum Koordynacji Antyterrorystycznej (*Centro Nacional de Coordinación Antiterrorista* – CNCA) w 2004 roku, powołano dwa lata później Zespół Wsparcia Policyjnego ds. Zarządzania Skutkami Poważnych Ataków Terrorystycznych (*Equipo Policial de Apoyo ante Grandes Atentados Terroristas*), złożony z ekspertów z Narodowego Korpusu Policji (*Cuerpo Nacional de Policía* – CNP) i z Guardia Civil.

Służbą odpowiedzialną w Hiszpanii za zbieranie informacji i ich analizę jest Narodowe Centrum Wywiadowcze (*Centro Nacional de Inteligencia* – CNI), podporządkowane ministerstwu obrony, powstałe na mocy ustawy z 6 maja 2002 roku⁶⁸ (zob. tab. 5). Informacje są bezpośrednio

⁶⁵ Obecnie ugrupowanie działa w strukturach Organizacji Al-Kaidy w Islamskim Maghrebie (*Tanzim al-Qa'ida fi Bilad al-Maghrib al-Islami*, AQIM).

⁶⁶ Zob. szerzej: B. Dobek-Ostrowska, M. Kuś (red.) *Hiszpania: Media masowe i wybory w obliczu terroryzmu*, Wrocław 2007; C. Taracha, *Wybory w cieniu zamachu. Kilka uwag na temat wydarzeń z marca 2004 roku w Madrycie*, [w:] P. de la Fuente, W. Gizicki, C. Taracha (red.), *Terroryzm wczoraj...*, s. 77–85.

⁶⁷ Tekst dokumentu zob. <http://www.intelpage.info/plan-de-prevencion-y-proteccion-anti-terrorista.html>, 2.06.2015.

⁶⁸ *LEY 11/2002, de 6 de mayo, reguladora del Centro Nacional de Inteligencia* [Ustawa nr 11 z 6 maja 2002 r. o Narodowym Centrum Wywiadowczym], <https://www.boe.es/boe/dias/2002/05/07/pdfs/A16440-16444.pdf>, 4.01.2015.

przekazywane premierowi przez dyrektora CNI (w randze sekretarza stanu). W Republice Włoskiej zgodnie z ustawą z 3 sierpnia 2007 roku powołano Agencję Informacji i Bezpieczeństwa Zewnętrznego (*L'Agenzia informazioni e Sicurezza Esterna – AISE*), Agencję Informacji i Bezpieczeństwa Wewnętrznego (*L'Agenzia Informazioni e Sicurezza Interna – AISI*) oraz Departament Informacji ds. Bezpieczeństwa (*Dipartimento Informazioni per la Sicurezza – DIS*) podległe bezpośrednio premierowi. Zniesiono tym samym podział na cywilne i wojskowe służby wywiadowcze, koncentrując się na podziale terytorialnym⁶⁹.

Na szczeblu operacyjnym rolę koordynatora informacji wywiadowczych prowadzonych przez wszelkie jednostki administracyjne zaangażowane w zwalczanie terroryzmu w Hiszpanii odgrywa wspomniane CNCA. Ważną pozycję zajmuje Krajowe Centrum Zarządzania Kryzysowego (*Centro Nacional de Conducción de Situaciones de Crisis – CNCSC*), działające w systemie 24-godzinnym. Warto przy tym nadmienić, że przy Krajowym Centrum Ochrony Infrastruktury Krytycznej (*Centro Nacional para la Protección de las Infraestructuras Críticas – CNPIC*) istnieje w Hiszpanii scentralizowana baza danych referencyjnych, zawierająca dane właściwych osób kontaktowych oraz listę dobrych praktyk na wypadek sytuacji kryzysowych. We Włoszech natomiast rolę centrum koordynacyjnego odgrywa Komitet Analizy Strategicznej ds. Zwalczania Terroryzmu (*Comitato di Analisi Strategica Antiterrorismo – C.A.S.A.*), ustanowiony również w 2004 roku. Jednostka ta, pełniąc funkcję oceniającego zagrożenie, stosuje model wymiany informacji pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w zwalczanie terroryzmu, który pozwala na uniknięcie dublowania działań (choćby z zakresu zarządzania kryzysowego). Narodowe Centrum Decyzyjne (*Centro Decisionale Nazionale – CND*) jest instytucją wspierającą Komitet Polityczno-Strategiczny oraz Radę Ministrów w ocenie zagrożenia i analizie informacji. Pełni też funkcje monitorujące i koordynujące przepływ informacji między wszystkimi instytucjami zaangażowanymi w system bezpieczeństwa. Struktura zarządzania kryzysowego we Włoszech jest złożona i bazuje na wielu instytucjach, które nie zostały uwzględnione w tabeli, np. Jednostce Polityczno-Militarnej (*Nucleo Politico-Militare – NPM*), podlegającej bezpośrednio premierowi i działającej w ramach systemu ochrony ludności⁷⁰.

---

⁶⁹ Gazzetta Ufficiale n. 187 del 13.08.2007.

⁷⁰ Zob. szerzej na temat zarządzania kryzysowego i obrony cywilnej we Włoszech: F. Di Camillo i in., *The Italian civil security system* [online], http://www.iai.it/pdf/Quaderni/iairp_11.pdf, 2.02.2015.

Tabela 5. Analiza porównawcza systemów antyterrorystycznych Królestwa Hiszpanii i Republiki Włoskiej

Poziom	Hiszpania	Włochy
Strategiczny	<p>Prezes Rady Ministrów (<i>Presidente del Consejo de Ministros</i>)</p> <p>Rada Ministrów (<i>Ministerio</i>)</p> <p>Rada Bezpieczeństwa Narodowego (<i>Consejo de Seguridad Nacional</i>)</p> <p>Minister Spraw Wewnętrznych (<i>Ministro del Interior</i>)</p> <p>Komitet Wykonawczy Wspólnego Dowództwa (<i>Comité Ejecutivo para el Mando Unificado</i>)</p> <p>Rządowa Komisja ds. Wywiadu (<i>Comisión Delegada del Gobierno para Asuntos de Inteligencia</i>)</p> <p>Komisja ds. Sytuacji Kryzysowych (<i>Comité de Emergencias</i>)</p>	<p>Prezes Rady Ministrów (<i>Presidente del Consiglio dei Ministri</i>)</p> <p>Rada Ministrów (<i>Ministero</i>)</p> <p>Komitet Polityczno-Strategiczny (<i>Comitato Politico Strategico</i>)</p> <p>Departament Bezpieczeństwa Informacji (<i>Dipartimento Informazioni per la Sicurezza</i>)</p> <p>Minister Spraw Wewnętrznych (<i>Ministro dell'Interno</i>)</p> <p>Międzyresortowy Komitet ds. Bezpieczeństwa Republiki (<i>Comitato Interministeriale per la Sicurezza della Repubblica</i>)</p> <p>Międzyresortowa Jednostka Sytuacji i Planowania (<i>Nucleo Interministeriale Situazione e Pianificazione</i>)</p>
Operacyjny	<p>Krajowe Centrum Koordynacji Antyterrorystycznej (<i>Centro Nacional de Coordinación Antiterrorista</i>)</p> <p>Krajowe Centrum Zarządzania Kryzysowego (<i>Centro Nacional de Conducción de Situaciones de Crisis</i>)</p>	<p>Komitet Analizy Strategicznej ds. Zwalczania Terroryzmu (<i>Comitato di Analisi Strategica Antiterrorismo</i>)</p> <p>Narodowe Centrum Decyzyjne (<i>Centro Decisionale Nazionale</i>)</p>
Taktyczny	<p>Narodowe Centrum Wywiadowcze (<i>Centro Nacional de Inteligencia</i>)</p> <p>Służba Wykonawcza Komisji Zapobiegania Praniu Pieniędzy i Przestępczości Finansowej (<i>Servicio Ejecutivo de la Comisión de Prevención de Blanqueo de Capitales e Infracciones Monetarias</i>)</p>	<p>Agencja Informacji i Bezpieczeństwa Wewnętrznego (<i>L'agenzia Informazioni e Sicurezza Interna</i>)</p> <p>Agencja Informacji i Bezpieczeństwa Zewnętrznego (<i>l'agenzia Informazioni e Sicurezza Esterna</i>)</p> <p>Komitet ds. Bezpieczeństwa Finansowego (<i>Comitato di Sicurezza Finanziaria</i>)</p> <p>Jednostka Analityki Finansowej (<i>Ufficio Italiano dei Cambi</i>)</p>

Taktyczny	<p>Komisja ds. Nadzorowania Finansowania Terroryzmu (<i>Comisión de Vigilancia de Actividades de Financiación del Terrorismo</i>)</p> <p>Narodowy Korpus Policji (<i>Cuerpo Nacional de Policía</i>)</p> <p>Straż Obywatelska (<i>Guardia Civil</i>)</p> <p>Policje autonomiczne: Ertzaintza w Kraju Basków, Mossos d'Esquadra w Katalonii, Policía Foral w Nawarze</p> <p>Straż Pożarna (<i>Cuerpo de Bomberos</i>)</p> <p>Nadzór Obsługi Celnej (<i>Servicio de Vigilancia Aduanera</i>)</p> <p>Gwardia Królewska (<i>Guardia Real</i>)</p> <p>Ministerstwo Obrony (<i>Ministerio de Defensa</i>)</p> <p>Ministerstwo Spraw Zagranicznych i Współpracy Zagranicznej (<i>Ministerio de Asuntos Exteriores y de Cooperación</i>) i inne.</p>	<p>Narodowy Komitet Porządku i Bezpieczeństwa Publicznego (<i>Comitato Nazionale dell'Ordine e della Sicurezza Pubblica</i>)</p> <p>Policja Państwa (<i>Polizia di Stato</i>)</p> <p>Korpus Karabinierów (<i>Corpo dei Carabinieri</i>)</p> <p>Policja Muncypialna (<i>Polizia Municipale</i>)</p> <p>Narodowy Korpus Straży Pożarnej (<i>Corpo Nazionale dei Vigili del Fuoco</i>)</p> <p>Gwardia Fiskalna (<i>Guardia di Finanza</i>)</p> <p>Departament Ochrony Ludności (<i>Dipartimento della Protezione Civile</i>)</p> <p>Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (<i>Ministero dell'Interno</i>)</p> <p>Ministerstwo Obrony (<i>Ministero della Difesa</i>)</p> <p>Ministerstwo Spraw Zagranicznych i Współpracy Międzynarodowej (<i>Ministero degli affari esteri e della cooperazione internazionale</i>) i inne.</p>
-----------	--	---

Źródło: opracowanie własne.

Wyspecjalizowaną jednostką antyterrorystyczną w ramach Narodowego Korpusu Policji jest utworzona w 1977 roku Grupa Działań Specjalnych (*Grupo Especial de Operaciones – GEO*), zwalczająca ETA. W ramach hiszpańskiej Guardii Civil – GC, od 1978 roku funkcjonuje Jednostka Operacji Specjalnych (*Unidad Especial de Intervención – UEI*). W tym samym roku utworzono Jednostkę Antyterrorystyczną na Terenach Wiejskich (*Unidad Antiterrorista Rural – UAR*), obecnie pod nazwą Grupa Szybkiego Reagowania (*Grupo de Acción Rápida – GAR*). Powstanie tej jednostki, koncentrującej swoje działania w trzech prowincjach Kraju Basków i w prowincji Nawara, przyczyniło się do licznych zatrzymań osób powiązanych z ETA. Również w działaniach kontrterrorystycznych może być użyty X Batalion Operacji Specjalnych (*Bandera de Operaciones Especiales de la Legión – BOEL*) hiszpańskiej Legii Cudzoziem-

skiej (*Legión Extranjera Española*). Do wojskowych jednostek należą też: w siłach lądowych Jednostka Operacji Specjalnych (*Unidad de Operaciones Especiales – UOE*) oraz Jednostka Specjalna Piechoty Morskiej (*Unidad Especial de Buceadores de Combate – UEBC*)⁷¹.

Guardia Civil podlega dwóm ministerstwom. W sprawach dotyczących służby, celów i środków – resortowi spraw wewnętrznych, w kwestiach zaś dotyczących awansów i misji – ministerstwu obrony. Oprócz realizacji zadań na terenie państwa Guardia Civil zabezpiecza wszystkie granice morskie i lądowe Hiszpanii⁷². Podobny dualny system służb, cywilny (siły policyjne) i wojskowy (karabinierzy), występuje we Włoszech⁷³.

We Włoszech do jednostek specjalnych zalicza się Centralny Oddział Operacyjny ds. Bezpieczeństwa (*Nucleo Operativo Centrale di Sicurezza – NOCS*), funkcjonujący w ramach Policji Państwowej od 1974 roku, oraz Specjalną Grupę Interwencyjną (*Gruppo di Interventio Speciale – GIS*), powstałą w 1978 roku w ramach przeciwdziałania Czerwonym Brygadam (*Brigate Rosso – BR*) i przestępczości zorganizowanej, głównie sycylijskiej mafii. Specjalna Grupa Interwencyjna funkcjonuje w strukturach, podobnie jak Specjalna Grupa Operacyjna (*Raggruppamento Operativo Speciale – ROS*). W Gwardii Fiskalnej funkcjonuje Oddział ds. Zwalczania Przestępczości Zorganizowanej (*Gruppo di Investigazione Criminalità Organizzata – GICO*) oraz Antyterrorystyczna Jednostka Szybkiego Reagowania (*Antiterrorismo Pronto Impiego – ATPI*). Do jednostek militarnych są zaliczane: brygada spadochronowa (*Folgore Parachutte Brigade*) stacjonująca w Livorno, 9 regiment paraszturmowy Col Moschin, a w ramach marynarki wojennej specjalny oddział pływonurków (*Comando Subacquei ed Incursori – COMSUBIN*)⁷⁴.

Zgodnie z obecną *Strategią bezpieczeństwa Hiszpanii (Strategia Nacional de Seguridad)* z 31 maja 2013 roku⁷⁵, która uznaje terroryzm za jedno z głównych zagrożeń i wyzwań dla bezpieczeństwa, zobowiązano rząd do corocznego składania przed parlamentem raportu bezpieczeństwa. Oprócz aktualnej oceny zagrożenia i planów reagowania w raporcie są umieszczane potencjalne scenariusze rozwoju wydarzeń oraz działania

⁷¹ Zob. K. Jałoszyński, *Zagadnienia fizycznej walki z zagrożeniami terrorystycznymi*, Warszawa 2010, s. 210–211; B. Hołyst, *Terroryzm...*, s. 1567–1571.

⁷² Zob. szerzej: K.P. Marczuk, *Trzecia opcja: gwardie narodowe w państwach Basenu Morza Śródziemnego*, Warszawa 2007, s. 227–248.

⁷³ Tamże, s. 198–224.

⁷⁴ Por. B. Hołyst, *Terroryzm...*, s. 154–155.

⁷⁵ *Estrategia Nacional de Seguridad 2013*, <http://www.seguridadparatodos.es/2013/05/estrategia-de-seguridad-nacional-2013.html>, 22.06.2015.

mające zabezpieczyć duże metropolie i niwelujące napięcia na tle ekonomicznym, mogące przyczynić się do fascynacji przemocą polityczną. Kwestie związane ze współpracą międzynarodową w wymiarze multilateralnym i bilateralnym są również uwzględniane w raportach. Głównym zamierzeniem *Strategii* jest utrzymanie i rozwijanie zdolności do zapobiegania oraz zwalczania zagrożeń poprzez wykreowanie Systemu Bezpieczeństwa Narodowego (*Sistema de Seguridad Nacional*), którego podstawą ma być utworzona mocą dekretu królewskiego nr 385 z 31 maja 2013 roku Rada Bezpieczeństwa Narodowego (*Consejo de Seguridad Nacional – CSN*)⁷⁶. Pełni ona m.in.: funkcje doradcze dla szefa rządu, formuluje wytyczne dotyczące realizacji polityki bezpieczeństwa oraz inicjuje zmiany ustawowe dotyczące Systemu Bezpieczeństwa Narodowego⁷⁷.

Włochy nie miały do 2015 roku *stricte* strategii narodowej w zakresie bezpieczeństwa, w tym przeciw terroryzmowi. Trudności w powstaniu takiego dokumentu wynikały z różnorodności form przestępczości zorganizowanej na terenie tego państwa i działalności wywrotowej. W opublikowanym w grudniu 2013 roku dokumencie dotyczącym strategicznych ram bezpieczeństwa cybernetycznego podkreślono, podobnie jak w Republice Czeskiej i Polsce, zagrożenie samoradykalizacją poprzez Internet, mogącą w efekcie prowadzić do zastosowania taktyki samotnego wilka⁷⁸. Marginalizuje się przy tym problem odrodzenia rodzimych ruchów lewicowych (BR, *Prima Linea*) i prawicowych (*Odrine Nuovo*, *Avanguardia Nazionale*) aktywnych w latach 60–70. XX wieku oraz separatyzmu w Sardynii i w Południowym Tyrolu. Dopiero 10 lutego 2015 roku włoski rząd przyjął pakiet ustaw antyterrorystycznych (mających charakter dekretu z mocą

⁷⁶ *Real Decreto 385/2013, de 31 de mayo, de modificación del Real Decreto 1886/2011, de 30 de diciembre, por el que se establecen las Comisiones Delegadas del Gobierno* [Dekret Królewski 385/2013 z 31 maja, zmieniający Dekret Królewski nr 1886/2011 z 30 grudnia ustanawiający rządowe komisje], źródło: <http://www.boe.es/boe/dias/2013/06/01/pdfs/BOE-A-2013-5771.pdf>, 2.04.2014. Por. S. Kamiński, *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Hiszpanii. Notka Analityczna BBN*, Warszawa 1.10.2013, dostępne online: www.bbn.gov.pl, 1.02. 2015.

⁷⁷ W skład CSN wchodzi: premier, wicepremier oraz ministrowie: spraw wewnętrznych, obrony narodowej, spraw zagranicznych, finansów, rozwoju, przemysłu i energetyki, gospodarki oraz szef sztabu generalnego, szef CNI sekretarz stanu ds. bezpieczeństwa (w MSW) oraz szef gabinetu premiera (jako sekretarz Rady). Zob. G. Małecki, *Lansowane przez ekipę Tuska pomysły zmian w systemie bezpieczeństwa państwa to czysta kosmetyka*, „wPolityce” (online) z 11.10.2013, źródło: <http://wpolityce.pl>, 3.06.2015.

⁷⁸ Dokument dostępny w języku angielskim na stronach włoskiego Systemu Informacji na rzecz Bezpieczeństwa Republiki Włoskiej (SISR), <http://sisr.nsf/wp-content/uploads/2014/02/italian-national-strategic-framework-for-cyberspace-security.pdf>, 6.02.2015.

ustawy), głównie w reakcji na rekrutację przez tzw. Państwo Islamskie bojowników z państw europejskich oraz zamachy we Francji na *Charlie Hebdo* (7 stycznia 2015 roku). Ustawy znowelizowały włoski kodeks karny m.in.: o paragrafy przewidujące karę od 3 do 6 lat więzienia dla osób, które walczą w charakterze zagranicznych bojowników (art. 270^{quater}) oraz dla osób popełniających przestępstwa pomocnicze (organizacja, finansowanie i wspieranie szkolenia do walki zagranicznej). Za przestępstwo uznano również samodzielne działania osób korzystających ze środków elektronicznych (m.in. Internetu) w celu przygotowania się do działalności terrorystycznej (art. 302). Dotychczas karana była tylko rekrutacja na rzecz walki za granicą w bojówkach terrorystycznych. Przy krajowej prokuraturze do walki z mafią powołano jej odpowiednik do walki z terroryzmem⁷⁹.

Wnioski

Systemy antyterrorystyczne w Polsce i Republice Czeskiej są rozbudowane, w ujęciu koncepcyjnym i instytucjonalnym, mimo niskiego zagrożenia bezpośrednim atakiem terrorystycznym. Sztuczne kreowanie niebezpieczeństwa może przyczynić się do niepotrzebnych wydatków z budżetów tych państw i niepokojów społecznych. W wypadku jednak wystąpienia realnego zagrożenia doświadczenia innych państw europejskich oraz mechanizmy konsultacyjne Unii Europejskiej będą stanowić nieocenioną wartość. Przynależność analizowanych państw do NATO umożliwia również korzystanie z informacji i zdolności wywiadowczych, wsparcia militarnego i doradztwa tej organizacji polityczno-militarnej.

Terroryzm jako zjawisko atrakcyjne dla mediów podsyca debatę publiczną nad systemem antyterrorystycznym i jego efektywnością. W Polsce przykładem nierzetelności przekazu medialnego i problemów koordynacyjnych związanych z informowaniem opinii publicznej przez władze był atak w Tunisie z 18 marca 2015 roku. Przeprowadzone po tym incydencie badanie opinii publicznej przez Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS) wykazało, że aż 56% procent ankietowanych uznaje zagrożenie terroryzmem w Polsce za realne. W lipcu 2010 roku zaledwie 32% ankietowanych podzielało tę opinię⁸⁰. Brak odpowiedniej strategii

⁷⁹ Gazzetta Ufficiale n. 7 del 18-02-2015, Włochy. Rząd przyjął dekret z pakietem antyterrorystycznym, „Gazeta Wyborcza” (on-line), 10.02.2015.

⁸⁰ *Zagrożenie terroryzmem*, [w:] „Komunikaty z badań CBOS” nr 50/2015, s. 1. http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2015/K_050_15.PDF, 28.05.2015.

medialnej w wypadku incydentów terrorystycznych dotyczących polskich obywateli i chaos informacyjny mający miejsce przez kilka dni po ataku na muzeum Bardo wpłynął na poczucie bezpieczeństwa, właściwie jego brak. Interesujące, że badania potwierdziły dość duży poziom krytycyzmu wobec kompetencji polskich władz i instytucji państwowych w zakresie przygotowania do zapobiegania atakom terrorystycznym (55% ankietowanych uważa, że są słabo przygotowane). Tendencja nieufności wobec polskiego systemu antyterrorystycznego w opinii publicznej utrzymuje się od kilku lat na tym samym poziomie⁸¹.

Kolejnym wyzwaniem stojącym przed analizowanymi państwami, jak i całej Unii Europejskiej, jest problem fascynacji przemocą polityczną i rekrutacji do terroryzmu. Przede wszystkim wysiłki instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem na poziomie krajowym, jak i ponadnarodowym będą koncentrować się na niwelacji zagrożenia związanego z fenomenem terroryzmu wewnętrznego obcego pochodzenia (*home-grown terrorism*), czyli zamachów realizowanych przez obywateli kraju ale w wyniku zewnętrznej inspiracji. Głównym problemem są ponadto tzw. zagraniczni bojownicy i ich powroty. Szacuje się, że z państw Europy Zachodniej dołączyło do ISIS ok. 5000 osób (stan na grudzień 2015 r.) w tym około 250 z Hiszpanii i 90 osób z Włoch.⁸² Przyczynami radykalizacji postaw i zachowań prowadzących do terroryzmu mogą być: doświadczenie przemocy, traumy narodowej, sympatyzowania z konkretną sprawą (Palestyna, Irak, Syria), rekrutacja w środowisku przestępczym, w tym w ośrodkach penitencjarnych (częsty proceder we Włoszech i Hiszpanii), rekrutacja w centrach wiary (kultury) i innych stowarzyszeniach oraz rekrutacja online (najbardziej prawdopodobny scenariusz w Polsce i Republice Czeskiej). Czynniki psychologiczne, szczególnie mechanizm frustracji prowadzącej do agresji, też mogą generować przemoc, w tym polityczną. Obywatele państw Europy Środkowej nie wydają się być podatni na tę swoistą „filozofię życia”, choć nie wyklucza się możliwości tzw. indywidualnego dżihadu wywołanego fascynacją materiałami zamieszczanymi w Internecie⁸³. Inaczej przedstawia się sytuacja we Włoszech oraz Hiszpanii, gdzie działają organizacje terrorystyczne o różnym

---

⁸¹ Tamże, s. 4.

⁸² *Foreign Fighters: An Updated Assessment of the Flow of Foreign Fighters into Syria and Iraq*, The Soufan Group, New York December 2015, s. 5, http://soufangroup.com/wp-content/uploads/2015/12/TSG_Foreign_FightersUpdate1.pdf, 15.12.2015.

⁸³ A. Zięba, *Terroryzm w Unii Europejskiej na początku XXI wieku: wnioski dla Polski*, [w:] K. Czornik, M. Lakomy (red.), *Dylematy bezpieczeństwa polityki Polski, na początku XXI wieku*, Katowice 2014, s. 258–261.

podłożu ideologicznym, reprezentujące niemalże cały wachlarz nurtów terrorystycznych. Państwa będące przedmiotem analizy mogą też stać się celem ataków terroryzmu międzynarodowego ze względu na członkostwo w NATO, Unii Europejskiej, udział sił zbrojnych i policyjnych w misjach pokojowych i stabilizacyjnych (w tym udział w siłach ISAF, sojusz ze Stanami Zjednoczonymi, dobre stosunki z Izraelem). Dodatkowe zagrożenie generuje położenie w regionie Morza Śródziemnego Hiszpanii i Włoch poprzez napływ imigrantów.

Poszukiwanie ciągłych usprawnień w obszarze zapobiegania atakom terrorystycznym koncentruje się obecnie na wyzwaniu, jakim jest zapobieżenie procesowi stawania się terrorystą, i wymianie dobrych praktyk. Ciekawe włoskie rozwiązanie „czynnego żalu” dla członków organizacji terrorystycznych decydujących się na współpracę z organami śledczymi nie przynosi oczekiwanych wyników w eliminacji organizacji skrajnie religijnych, w tym przede wszystkim odwołujących się do idei wojującego islamu. Formuła sprawdzająca się przy ruchach lewicowych i przestępczości zorganizowanej napotyka barierę „wiary” będącej spoiwem światowego ruchu globalnego dżihadu. Problemem nie są systemy antyterrorystyczne i prawne poszczególnych europejskich państw, ale podatność społeczeństwa oraz infrastruktury krytycznej na ataki (właściwie „wrażliwość”, rozumiana jako rozpoznawalność i łatwość dostępu). Idealnych rozwiązań nie ma, ale cel wspólny zarówno dla państw narodowych, jak i całej Unii jest ten sam: zapewnienie bezpieczeństwa i ochrona wartości demokratycznych. Wszelkie wysiłki nacechowane wytrwałością, wolą polityczną i nieugiętością wobec terrorystów są filarami każdego systemu antyterrorystycznego, systemu skoncentrowanego często na działaniach długofalowych, ukrytych dla opinii publicznej.

STRESZCZENIE

W artykule została przeprowadzona analiza porównawcza systemów organizacyjno-funkcjonalnych przeciwdziałania terroryzmowi w wybranych państwach Europy Środkowej i Południowej. Analiza ta obejmuje poziom prawny (regulacje prawno-karne) oraz instytucjonalny (instytucje i organy zaangażowane w przeciwdziałanie terroryzmowi). Dodatkowo ukazano skalę incydentów terrorystycznych w wybranych krajach oraz liczbę osób zatrzymanych i aresztowanych w ostatnich latach.

Aleksandra Zięba

THE PROBLEM OF TERRORISM IN SELECTED COUNTRIES OF CENTRAL AND SOUTHERN EUROPE

The paper shows the scale of terrorist incidents and evolution of terrorist threats in Southern and Eastern Europe. Furthermore, analyses the counter-terrorism systems in the Czech Republic, Italy, Poland and Spain. This comparative study looks at legal, institutional, and conceptual solutions. In particular, criminal legal regulations and various institutions fighting terrorism are analysed, as are the main goals and tasks of these bodies.

KEY WORDS: *counterterrorism, terroristic organizations, Italy, Spain, Poland, The Czech Republic*

Bibliografia

- Alexander Y. (ed.), *Counterterrorism strategies: successes and failures of six nations*, Washington DC 2006.
- Bąk T., *Systemy antyterrorystyczne państw Unii Europejskiej*, Rzeszów 2015.
- Beckman J., *Comparative Legal Approaches to homeland security and anti-terrorism*, Burlington 2008.
- Country reports on terrorism 2011*, United State Department of State Publication: Bureaus of Counterterrorism, April 2012.
- Country reports on terrorism (2013)*, United State Department of State Publication: Bureau of Counterterrorism, July 2014.
- Decreto Legge 8 febbraio 2015*, n. 7, „Gazzetta Ufficiale” n. 7 del 18. febbraio 2015.
- Decreto Legislativo 21 novembre 2007*, n. 231, „Gazzetta Ufficiale” n. 7 del 14. dicembre 2007.
- Decyzja Rady ramowa z dnia 13 czerwca 2002 roku w sprawie zwalczania terroryzmu (2002/475/WSiSW)*, Dz.U. UE L 164/3 z dnia 22 czerwca 2002.
- Documento BOE A–2012 6365 Acuerdo entre el Gobierno del Reino de España y el Gobierno del Reino de Marruecos en materia de cooperación policial transfronteriza, hecho “ad referendum” en Madrid el 16 de noviembre de 2010*, „Boletín Oficial de Estado”.
- Estrategia Nacional de Seguridad 2013*, Ministerio de Defensa, Madrid 2013.

- Foreign Fighters: An Updated Assessment of the Flow of Foreign Fighters into Syria and Iraq, The Soufan Group, New York December 2015.
- Global Terrorism Index 2014: Measuring and Understanding the Impact of Terrorism*, IEP, Sydney–New York–Oxford 2014.
- Legge 22 dicembre 1999, n. 512 – Istituzione del Fondo di rotazione per la solidarietà alle vittime dei reati di tipo mafioso, „Gazzetta Ufficiale” n. 6 del 10 gennaio 2000.
- Legge 15 dicembre 2001, n. 438, Conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 18 ottobre 2001, n. 374, recante disposizioni urgenti per contrastare il terrorismo internazionale, „Gazzetta Ufficiale” n. 293 del 18 dicembre 2001.
- Legge 3 agosto 2007, n. 124, Sistema di informazione per la sicurezza della Repubblica e nuova disciplina del segreto, „Gazzetta Ufficiale” n. 187 del 13.08.2007.
- Ley 10/2010, de 28 de abril, de prevención del blanqueo de capitales y de la financiación del terrorismo, „Boletín Oficial de Estado” (online).
- Ley 11/2002, de 6 de mayo, reguladora del Centro Nacional de Inteligencia, „Boletín Oficial de Estado” (online).
- Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal, „Boletín Oficial de Estado” (online).
- Ley Orgánica 5/2000, de 12 de enero, reguladora de la responsabilidad penal de los menores, „Boletín Oficial de Estado” (online).
- Marczuk K.P, *Trzecia opcja: guardie narodowe w państwach Basenu Morza Śródziemnego*, Warszawa 2007.
- Real Decreto 385/2013, de 31 de mayo, de modificación del Real Decreto 1886/2011, de 30 de diciembre, por el que se establecen las Comisiones Delegadas del Gobierno, „Boletín Oficial de Estado” (online)
- Real Decreto 935/1995 de fecha 09.06.1995 Sobre traspaso de funciones y servicios de la Administración del Estado a la Comunidad de Madrid en materia de fundaciones.
- Real decreto de 14 de septiembre de 1882 por el que se aprueba la Ley de Enjuiciamiento Criminal, „Boletín Oficial de Estado” (online).
- Strategii boje proti terorismu pro léta 2010–2012*, Praha 2010.
- Strategy of the Czech Republic for the fight against terrorism*, Praha 2013.
- „Te-Sat 2007”: *EU-Terrorism Situation and Trend Report*, Europol, The Hague 2007.
- „Te-Sat 2014”: *EU-Terrorism Situation and Trend Report*, Europol, The Hague 2014.

„Te-Sat 2015”: *EU-Terrorism Situation and Trend Report*, Europol, The Hague 2015.

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2012, Praha 2013.

Zięba A., *Counterterrorism Systems of Spain and Poland: Comparative Studies*, „Przegląd Politologiczny” 2015, nr 3.

Zięba A., *Niemcy i Polska wobec problemu terroryzmu. Analiza porównawcza*, „Studia Politologiczne” 2014, vol. 34.

Zięba A. *Terroryzm w Unii Europejskiej na początku XXI wieku: wnioski dla Polski*, [w:] Czornik K., Lakomy M. (red.), *Dylematy bezpieczeństwa polityki Polski, na początku XXI wieku*, Katowice 2014.